

- Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1440-2003-p>.
11. Національний стандарт № 2 «Оцінка нерухомого майна» затверджений Постановою КМУ від 28.10.2004 р., № 1442 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1442-2004-p>.
 12. Національний стандарт № 3 «Оцінка цілісних майнових комплексів», затверджений постановою КМУ від 29 листопада 2006 р. № 1655 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1655-2006-p>
 13. Третяк А.М. Стан та проблеми управління земельними ресурсами в Україні // Вісник аграрної науки. – 2001. – № 8. – С. 5–11.
 14. Ступень М.Г., Гулько Р.Й., Микула О.Я. та ін. Теоретичні основи державного земельного кадастру : [навч. посіб.] / [М.Г. Ступень, Р.Й. Гулько, О.Я. Микула та ін.] ; за заг. ред. М. Г. Ступеня ; 2-ге вид., стереотип. – Львів : «Новий Світ–2000», 2006. – 336 с.
 15. Закон України «Про землеустрій» // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 36 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/go/858-15.
 16. Земельний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 3–4. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/go/2768-14
 17. Закон України «Про оцінку земель» // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – №15 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1378-15>.
 18. David Ricardo. The principle of Political economics and Taxation. / David Ricardo [London: A. M. Dent and Sons, Ltd.]. – 1911. – 200 p.
 19. Schwartz P. The future of the new economy I // Red Herring. – 2000. – September. – P. 96–97.

УДК 336.71

Зачосова Н.В.
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів і кредиту
Східноєвропейського університету

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДТРИМКИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ В УКРАЇНІ

В статті конкретизовано нормативно-правове підґрунтя державного регулювання економічної безпеки на мікро- та макро-рівнях. Встановлено проблему відсутності належного законодавчого забезпечення економічної безпеки фінансових установ в Україні. Запропоновано вектори розвитку національної правової бази у напрямку ефективного вирішення проблем економічної безпеки вітчизняних фінансових посередників.

Ключові слова: економічна безпека, фінансова установа, нормативно-правове забезпечення, економічна безпека фінансової установи.

Зачёсова Н.В. СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПРОБЛЕМЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ПОДДЕРЖКИ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ФИНАНСОВЫХ УЧРЕЖДЕНИЙ В УКРАИНЕ

В статье конкретизирована нормативно-правовая основа государственного регулирования экономической безопасности на микро- и макроуровнях. Установлена проблема отсутствия надлежащего законодательного обеспечения экономической безопасности финансовых учреждений в Украине. Предложены векторы развития национальной правовой базы в направлении эффективного решения проблем экономической безопасности отечественных финансовых посредников.

Ключевые слова: экономическая безопасность, финансовое учреждение, нормативно-правовое обеспечение, экономическая безопасность финансового учреждения.

Zachosova N.V. CURRENT STATUS AND PROBLEMS OF REGULATORY FRAMEWORK TO SUPPORT ECONOMIC SECURITY FINANCIAL INSTITUTIONS IN UKRAINE

Normative legal basis of state regulation of economic security at the micro and macro levels is concretized. The problem of lack of proper legislative economic security of financial institutions in Ukraine is established. Some vectors of the national legal framework evolution are offered in order to solve the problems of economic security of local financial intermediaries effectively.

Keywords: economic security, financial institution, regulatory support, economic security of the financial institution.

Постановка проблеми. В умовах політичної та економічної нестабільності, що супроводжується тривалими негативними тенденціями у фінансовому секторі, кожен учасник фінансових відносин, що бажає продовжити своє функціонування та досягнути певного рівня рентабельності, має власними силами організувати дієву систему економічної безпеки. Усвідомлення цього відбувається нині на фінансових ринках, де останнім часом спостерігається масові банкрутства фінансових компаній, згорання їх діяльності, перехід у тіньовий сектор економіки тощо. Водночас для побудови ефективної системи економічної безпеки потрібні значні фінансові, трудові, інформаційні ресурси, брак яких зараз гостро відчувають вітчизняні фінансові установи. Тому у ситуації, коли ринкових механізмів виявляється недостатньо для стабілізації фінансового сектору держави, уряд повинен взяти контроль за ста-

ном економічної безпеки фінансових компанії під свою відповідальність. У цьому контексті необхідно визначити, яким чином нині регулюються питання забезпечення економічної безпеки учасників ринків фінансових послуг на нормативно-правовому рівні, аби виявити, що стало причиною різкого скорочення рівня економічної безпеки фінансових компаній у 2014–2015 рр.: неефективність державної політики у цій сфері та відсутність належної уваги на рівні держави до питання забезпечення економічної безпеки фінансових інституцій чи їх власна недбалість та схильність до прийняття на себе невинуватених ризиків у гонитві за максимальним фінансовим результатом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями нормативно-правового забезпечення економічної безпеки на державному, регіональному рівнях та на рівні окремих підприємницьких структур останнім

часом активно займаються вітчизняні дослідники. Зокрема, М.В. Григорчук вивчає загальні питання нормативно-правового регулювання економічної безпеки держави [1], А.І. Денисов визначає завдання господарсько-правового забезпечення державної економічної безпеки [2], І.М. Лавренкова конкретизує основні засади та фактори державного регулювання економічної безпеки України [3], С.І. Лекарь виявив місце адміністративно-правового механізму забезпечення економічної безпеки держави у системі державно-правового механізму [4]. Подібною науковою тематикою цікавиться і А.Й. Присяжнюк [5]. А.Г. Чубенко вивчає теоретико-правові аспекти забезпечення економічної безпеки [6], Д.Д. Буркальцева та С.М. Шаптала займаються пошуком шляхів удосконалення інституційно-правового та державно-правового забезпечення економічної безпеки України відповідно [7; 8]. Досить повно та суттєво проблеми та пріоритети зміцнення економічної безпеки України розглянуто у науковій роботі колективу авторів під загальною редакцією З.С. Варналія [9]. Усвідомлення тісного зв'язку між станами економічної безпеки держави та окремих підприємницьких структур і необхідності формування єдиної нормативної площини її регулювання спонукало В.М. Ємельянова до вивчення питання взаємодії держави і бізнесу в регулюванні економічних процесів та зміцненні економічної безпеки [10]. Що ж до проблеми нормативно-правового регулювання економічної безпеки фінансових установ, то спроби її дослідження знаходимо у роботах Р.С. Вовченко, котрий аналізує стан правового регулювання фінансової безпеки банківського сектору економіки України [11], та Т.В. Яворської, яку цікавлять питання розроблення державної системи економічної безпеки страхових підприємницьких структур в Україні [12]. Проте комплексних досліджень, у яких було б деталізовано та систематизовано нормативно-правові документи, що є основою для побудови сучасних систем економічної безпеки фінансових установ, та проведено аналіз їх основних положень, на разі виявлено не було.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Конкретизація сучасного стану та проблем нормативно-правового забезпечення підтримки економічної безпеки фінансових установ в Україні. Для проведення комплексного наукового пошуку за заявленою тематикою необхідно проаналізувати діючі нормативно-правові документи, у яких містяться вказівки щодо регулювання економічної безпеки підприємницьких структур в Україні, та встановити норми і положення, що формують законодавче підґрунтя для забезпечення економічної безпеки саме фінансових установ. На основі проведеної аналітичної роботи доцільним буде визначення перспективних напрямків реформування вітчизняної нормативно-правової бази у напрямку забезпечення вищого рівня ефективності її застосування для учасників ринків фінансових послуг та покращення стану її відповідності потребам вітчизняних фінансових компаній у сфері забезпечення економічної безпеки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основи для забезпечення економічної безпеки господарських структур, до числа яких належать і фінансові установи, закладено у Конституції України. Основний закон держави ст. 17 визначає, що захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього українського народу [13]. Для реалізації основних

положень щодо забезпечення національної безпеки України на державному рівні у 1997 р. Постановою Верховної Ради було прийнято Концепцію (основи державної політики) національної безпеки України, яка згодом зазнала змін у 2000-му та 2003-му роках [14]. У 2003 р. Концепцію було трансформовано у Закон України «Про основи національної безпеки України» [15], який на разі є основним нормативно-правовим актом для регулювання відносин у сфері безпеки. Зокрема, цим документом визначаються загрози національним інтересам і національній безпеці України в економічній сфері, основні напрями державної політики з питань національної безпеки у економічній площині та повноваження суб'єктів забезпечення національної безпеки і їх основні функції. Варто відмітити, що до переліку означених суб'єктів включено Національний банк України (НБУ) як орган, що визначає та проводить грошово-кредитну політику в інтересах національної безпеки України, проте відсутні згадки про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (Нацкомфінпослуг) та Національну комісію з цінних паперів та фондового ринку (НКПЦФР), які разом із НБУ контролюють діяльність вітчизняних фінансових установ. Цей факт свідчить про недосконалість вітчизняного законодавства у сфері регулювання питань економічної безпеки фінансових установ. Тому необхідним є або внесення змін до Закону України «Про основи національної безпеки України», або розробка окремого нормативно-правового акту щодо забезпечення економічної безпеки фінансових інституцій.

Ще одним важливим документом, що чинить вплив на механізми забезпечення економічної безпеки на мікро-, мезо- та макrorівнях, є Стратегія національної безпеки України. У цьому документі більш детально розглядаються питання саме економічної безпеки, зокрема, систематизовано загрози економічній безпеці держави, визначено ключові завдання підтримки економічної безпеки, одним із яких є забезпечення сталості фінансової системи, гнучкості валютного курсу гривні, розширення кредитної підтримки економіки, зміцнення довіри до фінансових установ [16]. Таким чином, це перший із розглянутих документів, у якому визнається значення фінансових установ для економічної безпеки держави, що дозволяє прийти до висновку про важливість їх економічної безпеки як умови стабільного функціонування, для національної безпеки країни.

Нині урядовими органами вчинено ряд кроків для того, аби відозмінити Стратегію національної безпеки відповідно до потреб часу. Так, Рада національної безпеки і оборони (РНБО) ухвалила Стратегію національної безпеки України, реалізація якої розрахована до 2020 р. Цей документ підкреслює значимість економічної безпеки фінансових установ для національної безпеки, визначаючи, що звуження ресурсної бази банків, посилення ризиків ліквідності й неплатоспроможності фінансових установ, проблеми з їх капіталізацією є суттєвими загрозами фінансовій безпеці України [17, с. 8]. Крім того, одним із завдань забезпечення фінансової безпеки держави у Стратегії названо стабілізацію банківської системи, забезпечення прозорості регулюючих дій Національного банку України і відновлення довіри до банків та досягнення європейських стандартів надання фінансових послуг [17, с. 32], що свідчить про необхідність привернення уваги державних регуляторних органів до проблем економічної безпеки учасників фінансового сектору.

Окремі проблемні питання щодо національної та економічної безпеки частково знайшли своє відображення у Законі України «Про захист від недобросовісної конкуренції» [18].

Детальний аналіз нормативно-правової бази, що регулює механізми забезпечення безпеки в Україні, не виявив законодавчих актів, які б стосувались саме економічної безпеки, ні на загальнодержавному рівні, ні на рівні суб'єктів господарської діяльності загалом і фінансових установ зокрема. Оскільки вважається, що найбільш фатальною загрозою для фінансової установи є загроза її банкрутства та ліквідації, то можна для вирішення ряду питань щодо організації їх економічної безпеки використовувати Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» [19]. Однак такої регуляторної бази для формування ефективних систем економічної безпеки сучасних фінансових установ, вочевидь, недостатньо. Також у вітчизняній нормативно-правовій базі відсутнє визначення поняття економічної безпеки фінансових установ, не окреслено перелік її складових та не встановлено суб'єктів, що мають здійснювати контроль за її станом та сприяти забезпеченню її високих показників на державному рівні.

Отже, економічна безпека фінансових установ є частиною економічної безпеки України. До такого висновку можна прийти, звернувшись до Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, де чітко визначено, що складовою економічної безпеки держави виступає фінансова безпека, а одним із елементів останньої є банківська безпека та безпека небанківського фінансового сектору [20, с. 2–3], в основі організації та функціонування яких якраз і перебувають фінансові установи. Відповідно до вітчизняного законодавства, фінансовою установою є юридична особа, яка надає одну чи декілька фінансових послуг, а також інші послуги (операції), пов'язані з наданням фінансових послуг, та внесена до відповідного реєстру в установленому законом порядку. До фінансових установ в Україні належать банки, кредитні спілки, ломбарди, лізингові компанії, довірчі товариства, страхові компанії, установи накопичувального пенсійного забезпечення, інвестиційні фонди і компанії та інші юридичні особи, виключним видом діяльності яких є надання фінансових послуг [21]. Таким чином, окремі питання, що стосуються забезпечення економічної безпеки фінансових установ на державному рівні, доцільно шукати у нормативно-правових актах, що регулюють діяльність окремих видів фінансових інституцій. Зокрема, правова регламентація складових банківської безпеки міститься у Законі України «Про банки і банківську діяльність» [22], а основи контролю їх стану – у Законі України «Про Національний банк України» [23]. Аналіз і систематизація норм та положень таких спеціалізованих нормативно-правових актів є значним та важливим сегментом науково-дослідної роботи щодо забезпечення економічної безпеки фінансових установ, і саме у його здійсненні полягають перспективи подальших досліджень у даній науковій царині.

Висновки з даного дослідження. Аналіз нормативно-правового підґрунтя державного регулювання економічної безпеки на мікро- та макrorівнях засвідчив відсутність законодавчих актів, які б містили основи забезпечення саме економічної складової національної безпеки як держави, так і окремих суб'єктів господарської діяльності.

Встановлено проблему відсутності належного законодавчого забезпечення економічної безпеки фінансових установ в Україні. У нормативній базі відсутнім є визначення поняття їх економічної безпеки, не конкретизовано суб'єктів, що мають контролювати та слідкувати за станом економічної безпеки фінансових інституцій, та не окреслено перелік стратегічних та тактичних дій на державному рівні, які б сприяли досягненню учасниками фінансової системи безпечного стану у процесі їх діяльності.

Проведене дослідження дало змогу запропонувати вектори розвитку національної правової бази у напрямку ефективного вирішення проблем економічної безпеки вітчизняних фінансових посередників, зокрема, такі як: доповнення переліку суб'єктів забезпечення національної безпеки, поданого у Законі України «Про основи національної безпеки України», такими органами як Нацкомфінпослуг та НКПЦФР із визначенням їх функцій стосовно забезпечення економічної безпеки фінансових установ; розширення заходів у сфері досягнення економічної безпеки держави, задекларованих у Стратегії національної безпеки України, за рахунок дій щодо стабілізації фінансових ринків та оптимізації стану вітчизняних фінансових інституцій, та прийняття нормативно-правових актів у сфері економічної безпеки суб'єктів господарювання, зокрема, Закону України «Про основи економічної безпеки фінансових установ».

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Григорчук М.В. Нормативно-правове регулювання економічної безпеки держави / М.В. Григорчук // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки. – 2014. – Вип. 1. – С. 147–154.
2. Денисов А.І. Економічна безпека держави: завдання господарсько-правового забезпечення / А.І. Денисов // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Серія «Економічна теорія та право». – 2014. – № 2. – С. 197–206.
3. Лавренкова І.М. Основні засади та фактори державного регулювання економічної безпеки України / І.М. Лавренкова // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. – 2014. – Вип. 26. – С. 41–47.
4. Лекарь С.І. Місце адміністративно-правового механізму забезпечення економічної безпеки держави у системі державно-правового механізму / С.І. Лекарь // Адміністративне право і процес. – 2013. – № 1. – С. 15–20.
5. Присяжнюк А.Й. Адміністративно-правовий механізм забезпечення економічної безпеки держави / А.Й. Присяжнюк // Форум права. – 2011. – № 1. – С. 808–813.
6. Чубенко А.Г. Економічна безпека: теоретико-правовий аспект забезпечення / А.Г. Чубенко // Право і суспільство. – 2014. – № 6.2. – С. 32–38.
7. Буркальцева Д.Д. Удосконалення інституційно-правового забезпечення економічної безпеки держави / Д.Д. Буркальцева // Науковий вісник НЛТУ України. – 2012. – Вип. 22.14. – С. 173–180.
8. Варналія З.С., Буркальцева Д.Д., Наєнко О.С. Економічна безпека України: проблеми та пріоритети зміцнення : [монографія] / [З.С. Варналія, Д.Д. Буркальцева, О.С. Наєнко] ; за заг. ред. проф. З.С. Варналія. – К. : Знання України, 2011. – 299 с.
9. Шаптала С.М. Щодо вдосконалення державно-правового забезпечення економічної безпеки України в умовах реформування суспільства / С.М. Шаптала // Право і суспільство. – 2013. – № 2. – С. 134–140.
10. Ємельянов В.М. Взаємодія держави і бізнесу в регулюванні економічних процесів та зміцненні економічної безпеки / В.М. Ємельянов // Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія «Управління». – 2012. – Вип. 1. – С. 103–111.
11. Вовченко Р.С. Стан правового регулювання фінансової безпеки банківського сектору економіки України / Р.С. Вовченко // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2013. – № 3. – С. 175–180.

12. Яворська Т.В. Розроблення державної системи економічної безпеки страхових підприємницьких структур в Україні / Т.В. Яворська // Бізнес Інформ. – 2013. – № 3. – С. 30–35.
13. Конституція України / Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – № 30. – С. 141.
14. Про Концепцію (основи державної політики) національної безпеки України : Постанова Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3/97-%D0%B2%D1%80>.
15. Про основи національної безпеки України : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/964-15>.
16. Про Стратегію національної безпеки України : Указ Президента України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/105/2007>.
17. Проект Стратегії національної безпеки [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.niss.gov.ua/public/File/2015_book/proekt_strateg.pdf.
18. Про захист від недобросовісної конкуренції : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/236/96-%D0%B2%D1%80>.
19. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2343-12>.
20. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://cct.com.ua/2013/29.10.2013_1277.htm.
21. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>.
22. Про банки і банківську діяльність : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.
23. Про Національний банк України : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/679-14>.

УДК 336.71

Коваленко В.В.*доктор економічних наук,
професор кафедри банківської справи
Одеського національного економічного університету***Коренева О.Г.***кандидат економічних наук,
доцент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту
ДВНЗ «Українська академія банківської справи НБУ»*

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ РИЗИКОМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БАНКІВСЬКИХ ПОЗИК

Стаття присвячена визначенню місця управління ризиком забезпечення у проведенні кредитної діяльності банків. Проведено аналіз сучасного стану ринку кредитування. Обґрунтовано основні напрями удосконалення роботи з управління забезпеченням банківських позик.

Ключові слова: банківська установа, кредит, застава, забезпечення банківських позик, ризик забезпечення.

Коваленко В.В., Коренева О.Г. МЕТОДИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К УПРАВЛЕНИЮ РИСКОМ ОБЕСПЕЧЕНИЯ БАНКОВСКИХ ССУД

Статья посвящена определению места управления риском обеспечения в проведении кредитной деятельности банков. Проведен анализ современного состояния рынка кредитования. Обоснованы основные направления усовершенствования работы из управления обеспечением банковских ссуд.

Ключевые слова: банковское учреждение, кредит, залог, обеспечение банковских ссуд, риск обеспечения.

Kovalenko V.V., Koreneva O.G. METHODOICAL APPROACHES TO RISK MANAGEMENT OF ENSURING BANK LOANS

The article is devoted to defining the place of risk management ensuring in lending activities of banks. The analysis of the current state of credit market is carried out. The basic directions of improving management of ensuring bank loans are substantiated.

Keywords: banking institution, loan, pledge, bank loans ensuring, risk of ensuring.

Постановка проблеми. Сучасні проблеми та тенденції розвитку банківських операцій з кредитування пов'язані з високим ризиком неповернення виданих позичок. Зазначене викликано спадом економічного зростання в Україні, трендовим зниженням кредитоспроможності нефінансових корпорацій та домашніх господарств, процентною політикою банків, підвищенням нормативних вимог до процесу кредитування.

У таких умовах актуальним питанням виступає якісна оцінка забезпечення банківських позик та управління ризиком, який виникає під час прийняття об'єктів забезпечення.

Сам по собі процес кредитування пов'язаний з поняттям «кредитний ризик», у зв'язку з чим головним завданням банків при розміщенні коштів у

кредитні операції виступає оцінка та мінімізація кредитного ризику. Головним принципом, яким повинен керуватися кожен банк у власній кредитній діяльності – це максимізація доходів при мінімізації кредитних ризиків.

Актуальність обраної теми обґрунтовується тим, що управління ризиком забезпечення банківських позик повинно здійснюватися таким чином, щоб досягти найвищої дохідності з дотриманням усіх нормативних вимог Національного банку України. Для досягнення цієї мети банки повинні мати сучасні методи оцінки ризику, своєчасно і достовірно ідентифікувати їх, а також методи регулювання, завдяки яким мати можливість утримувати ризик на прийнятному рівні.